

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૭૧૪/૨૦૨૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૌલિક જે. શેલત

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા.	ના.
	હા.	

=====

ભુપેન્દ્રભાઈ નાગજીભાઈ જોગીયાણી

વિરુદ્ધ

લક્ષ્મણભાઈ હરિભાઈ અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિત :

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ માટે શ્રી જમશેદ કવીના (૧૧૨૩૬)

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ માટે શ્રી એસ પી મજમુદાર (૩૪૫૬)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૌલિક જે. શેલત

તારીખ: ૦૫/૦૩/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ. પી. મજમુદાર સાથે વિદ્વાન વકીલ શ્રી જમશેદ કવીનાને સાંભળવામાં આવ્યા.

૨. નીચે મુજબની દાદ માંગતી ભારતનાં સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાલની અરજી દાખલ કરવામાં આવેલ છે:—

"(એ) ન્યાયના હિતમાં એડિશનલ સિનિયર સિવિલ જજ સાણંદ, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૮૬/૨૦૧૭ માં આંક ૩૮ હેઠળ પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૩.૦૨.૨૦૨૫ ના વાદગ્રસ્ત હુકમને (એનેક્ષર-આરઆર) રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા મેન્ડમસ/સર્ટીઓરારીની રીટ અથવા મેન્ડમસ/સર્ટીઓરારીની પ્રકૃતિની રીટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રીટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવાની મહેરબાની કરશો અને વધુમાં સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૮૬/૨૦૧૭ માં આંક ૩૮ ની અરજી મંજૂર કરવાની મહેરબાની કરશો;

(બી) હાલની પિટિશનની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પડતર હોય તે દરમિયાન, એડિશનલ સિનિયર સિવિલ જજ સાણંદ, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૮૬/૨૦૧૭ માં આંક ૩૮ હેઠળ પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૩.૦૨.૨૦૨૫ ના વાદગ્રસ્ત હુકમના (એનેક્ષર-આરઆર) અમલીકરણ પર મનાઈહુકમ ફરમાવવાની મહેરબાની કરશો અને વધુમાં એડિશનલ સિનિયર સિવિલ જજ સાણંદ, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) સમક્ષ પડતર સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૮૬/૨૦૧૭ ની કાર્યવાહી પર મનાઈહુકમ ફરમાવવાની મહેરબાની કરશો;

(સી) હાલના કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, યોગ્ય અને વ્યાજબી જણાય તેવા અન્ય અને/અથવા વધુ હુકમો પસાર કરવા અરજ;

૩. પક્ષકારોનો જ્યાં સુધી શક્ય હોય ત્યાં સુધી સૂટમાં તેમની મૂળ સ્થિતિ મુજબ ઉદ્દેખ કરવામાં આવશે.

કેસની ટૂંકી હકીકતો.

૪. સામાવાળા નં. ૧ થી ૩ પ્રિન્સિપાલ સિનિયર સિવિલ જજ, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) સમક્ષ દાખલ કરાયેલ સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૩૮૦/૨૦૦૯ ના મૂળ વાદીઓ છે. અહીંના અરજદાર ઉક્ત સૂટના મૂળ પ્રતિવાદી નં. ૧૩ છે.

૪.૧ બ્લોક નં. ૪૪૧ પૈકી, ગુઠા ૧૦૪૭, ક્ષેત્રફળ ૧૮,૨૧૮ ચો.મી. (એચ.આર. ચો.મી. -૧-૮૨-૧૮) વાળી ગામ-સાણંદ, જિલ્લો: અમદાવાદ

ખાતે આવેલી દાવાવાળી મિલકતના સંબંધમાં ડેક્લેરેશન, ઇન્જંક્શન માંગતો દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, દાવાવાળી મિલકત બિન-ખેતીની જમીન છે.

જ.૨ પ્રતિવાદી નં. ૧૩ થી ૧૬ વચ્ચે કરવામાં આવેલા વિવિધ વેચાણ-દસ્તાવેજોને વાદીઓ પડકારી રહ્યા છે. કોર્ટના બેલીફ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ને દાવાની નોટિસ બજવવામાં આવી, જોકે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્ની દ્વારા ૧૫.૦૯.૨૦૦૯ ના રોજ સ્વીકારવામાં આવી.

જ.૩ પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ને નોટિસ બજવાઈ હોવા છતાં સૂટમાં હાજર ન થવાનું પસંદ કર્યું, જેનાથી સૂટ એકતરફી ચલાવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો. એવું જણાય છે કે આ કોર્ટ અને સંબંધિત ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટના વહીવટી હુકમના કારણે, ઉપરોક્ત સૂટ સાણંદ કોર્ટમાં તબદીલ કરવામાં આવ્યો. અમદાવાદ સિવિલ કોર્ટની વેબસાઇટ પર ઉપલબ્ધ ઉક્ત દાવાના કેસના સ્ટેટસ પરથી એવું જણાય છે કે, તારીખ ૨૮.૧૧.૨૦૧૭ ના તેના હુકમ દ્વારા આવા દાવાનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો અને ઉપરોક્ત કોર્ટમાં તબદીલ કરવામાં આવ્યો.

૪.૪ સિવિલ કોર્ટ, સાણંદમાં દાવાની તબદીલી પર, તેને સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૮૬/૨૦૧૭ તરીકે નવો નંબર આપવામાં આવ્યો છે તેવું વધુમાં જણાય છે. સિવિલ કોર્ટ, સાણંદ સમક્ષ પડતર ઉપરોક્ત દાવાના કેસના સ્ટેટસ પરથી વધુમાં એવું જણાય છે કે દાવો પ્રાપ્ત થવા પર સાણંદ ખાતેની સંબંધિત કોર્ટે, પક્ષકારોને ૧૬.૦૧.૨૦૧૮ ના રોજ નોટિસ જારી કરી છે. આ હકીકત થોડી સુસંગતતા ધરાવે છે જેની ચર્ચા આ ચુકાદાના પાછળના ભાગમાં કરવામાં આવશે.

૪.૫ ટ્રાન્સફરી કોર્ટ એટલે કે સિવિલ કોર્ટ, સાણંદે તેના તારીખ ૨૯.૧૧.૨૦૨૩ (એનેક્સર-ઝેડ) ના હુકમ દ્વારા ઈન્જંક્શન અરજી મંજૂર કરી છે, જેમાં ઉક્ત હુકમના ફકરા-૨ માં સ્પષ્ટપણે નોંધવામાં આવ્યું છે કે આ કોર્ટ દ્વારા પ્રતિવાદીઓને જારી કરાયેલ નોટિસની બજવણી થયેલ છે. પ્રતિવાદી નં. ૧૫ અને ૧૬ ને જાહેર નોટિસ દ્વારા બજવણી કરવામાં આવેલ છે. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે નોટિસની બજવણી છતાં, પ્રતિવાદીઓએ હાજર ન થવાનું પસંદ કર્યું છે અને દાવા-અરજી સામે કોઈ લેખિત જવાબ કે દસ્તાવેજી ઈન્જંક્શન અરજીનો કોઈ જવાબ દાખલ કર્યો નથી. તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ નો તેમનો લેખિત જવાબ રજૂ કરવાનો અધિકાર બંધ કર્યો છે અને તેમની સામે એકતરફી દાવો ચલાવવાનો હુકમ કર્યો છે.

જ.૬ પ્રતિવાદી નં. ૧૩ પહેલીવાર તેમના વકીલ મારફતે ૨૦મી જુલાઈ, ૨૦૨૪ ના રોજ આંક ૩૬ હેઠળ અરજી દાખલ કરીને સૂટમાં હાજર થયા અને એવી રજૂઆત કરી કે તેમને કોઈ નોટિસની બજવણી કરવામાં આવી ન હતી અને દાવો લડવાની વ્યાજબી તક આપવામાં આવી ન હતી. ટ્રાયલ કોર્ટ, સાણંદ દ્વારા તારીખ ૨૦.૦૭.૨૦૨૪ ના હુકમ દ્વારા આવી અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

જ.૭ ત્યારબાદ, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ એ આંક ૩૮ હેઠળ વાદગ્રસ્ત અરજી દાખલ કરી હતી અને તેના દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટને એકતરફી હુકમ રદ કરવા વિનંતી કરી હતી અને વધુમાં પ્રતિવાદી નં. ૧૩ નો લેખિત જવાબ દાખલ કરવાનો તેમજ વાદીઓની ઉલટતપાસ કરવાનો અધિકાર ફરી ખોલવાની દાદ માંગી હતી. વાદગ્રસ્ત અરજી એવા તબક્કે દાખલ કરવામાં આવી જ્યારે દાવો ચુકાદાના તબક્કે પહોંચ્યો હોય.

જ.૮ પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે તારીખ ૧૩.૦૨.૨૦૨૫ ના તેના હુકમ દ્વારા વાદગ્રસ્ત અરજી ખર્ચ સાથે નામંજૂર કરી.

જ.૯ એડિશનલ સિનિયર સિવિલ જજ સાણંદ, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૮૬/૨૦૧૭ માં આંક ૩૮ હેઠળ પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૩.૦૨.૨૦૨૫ ના વાદગ્રસ્ત હુકમથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને, હાલની અરજી દાખલ કરવામાં આવેલ છે.

અરજદાર-પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની રજૂઆત

પ.૦ અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ. પી. મજમુદાર સાથે વિદ્વાન વકીલ શ્રી જમશેદ કવીના રજૂઆત કરશે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ કાયદાની જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ પસાર કરવામાં આવ્યો છે અને આ કોર્ટ દ્વારા દખલ કરવાને પાત્ર છે.

પ.૧ અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મજમુદારે રજૂઆત કરી કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ દ્વારા વાદગ્રસ્ત અરજીમાં કોઈ ખોટું નિવેદન કરવામાં આવ્યું નથી જેવું ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેના વાદગ્રસ્ત હુકમમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ને હકીકતમાં વ્યક્તિગત રીતે નોટિસ

બજવવામાં આવી ન હતી પરંતુ ખરેખર તેમની પત્નીએ નોટિસ મેળવી હતી જે સી.પી.સી. ના ઓર્ડર ૫ નિયમ ૧૫ ની જોગવાઈઓ સાથે સુસંગત નથી.

૫.૨ અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મજમુદારે વધુમાં રજૂઆત કરી કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ને પડતર દાવા અંગે જાણ ન હતી, જ્યારે તેમના વકીલને આવા દાવાની પડતર હોવા અંગે જાણ થઈ, ત્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ એ તરત જ કોર્ટમાં દોડી જઈ વાદગ્રસ્ત અરજી દાખલ કરી છે.

૫.૩ અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મજમુદારે વધુમાં રજૂઆત કરી કે અરજદારે ક્રોસ સૂટ પણ દાખલ કર્યો છે જે સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૪૫/૨૦૧૮ (જૂનો સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૧૭૧/૨૦૦૮) છે, જે પણ એ જ કોર્ટ એટલે કે એડિશનલ સિનિયર સિવિલ જજ, સાણંદ, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) સમક્ષ પડતર છે, જેના કારણે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ નો દાવામાં હાજર ન થવાનું કોઈ કારણ ન હતું. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે ટ્રાયલ કોર્ટના બેલીફ કે જેમણે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્ની પર નોટિસ બજાવી હતી તેમણે એવું અવલોકન કર્યું ન હતું કે વ્યાજબી સમયમાં, સી.પી.સી. ના ઓર્ડર V નિયમ ૧૫ હેઠળ કલ્પના કર્યા મુજબ પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ના તેમના ઘરે પાછા ફરવાની કોઈ શક્યતા ન હતી.

પ.૪ અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મજમુદારે વધુમાં રજૂઆત કરી કે જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ તેમના ઘરે ઉપલબ્ધ ન હતા, ત્યારે બેલીફે તેમના રિપોર્ટમાં નોંધવું જોઈતું હતું કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ વ્યાજબી સમયમાં નિવાસસ્થાને મળી આવવાની કોઈ શક્યતા નથી, ત્યારબાદ જ, તેઓ પ્રતિવાદી નં. ૧૩ પર નોટિસ બજવી શક્યા હોત.

પ.૫ અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મજમુદારે વધુમાં રજૂઆત કરી કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ પર બજવણી એ ખામીયુક્ત બજવણી છે, તેથી વાદગ્રસ્ત અરજી મંજૂર કરવાપાત્ર છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે માત્ર એટલા માટે કે આવી અરજી પક્ષકારોની દલીલો પૂર્ણ થવાના તબક્કે દાખલ કરવામાં આવી છે અને કેસ ચુકાદા માટે મુકવામાં આવ્યો છે, તે વાદગ્રસ્ત અરજી નામંજૂર કરવા માટેનું કોઈ કારણ નથી, કારણ કે સી.પી.સી. માં ટાર્ગેટેડ કેસ જેવો કોઈ શબ્દ જોવા મળતો નથી.

પ.૬ અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મજમુદારે વધુમાં રજૂઆત કરી કે વાદગ્રસ્ત અરજી રજૂ કરતી વખતે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ દ્વારા દાવાની જાણ થવાની તારીખ જાહેર ન કરવી તે હાનિકારક ન ગણાય.

પ.૭ અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મજમુદારે વધુમાં રજૂઆત કરી કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજને ખર્ચ સાથે, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવી જોઈતી હતી અને અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ દાવાની સુનાવણી હાલના દાવાની સાથે જ થવી જોઈએ.

પ.૮ છેલ્લે, અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ રજૂઆત કરશે કે મુદ્દાઓ ઘડ્યા પછી, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ને કોઈ વધુ નોટિસ બજવવામાં આવી ન હતી, વાદીની ઉલટતપાસ કરવાના પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ના અધિકારને અસર થઈ હતી, જે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ફરી ખોલવો જોઈતો હતો.

પ.૯ પોતાની દલીલોને સમર્થન આપવા, અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મજમુદારે નીચેના કેસોમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લીધો અને તેના પર આધાર રાખ્યો:

(૧) ૨૦૨૩ એસસીસી ઓનલાઈન એએલએલ ૨૮૨૧ માં નોંધાયેલ રાકેશ કુમાર જૈન વિરુદ્ધ ઝુલ્ફકાર અલી (ફકરા-૭ થી ૧૦ પર આધાર રાખેલ).

(૨) (૨૦૧૧) ૬ ગૌહાટી લો રિપોર્ટર્સ ૪૬૩ માં નોંધાયેલ અઝહર અલી અને અન્ય વિરુદ્ધ સૈદુર રહેમાન ઉર્ફે સૈદુલ ઈસ્લામ અને અન્ય (ફકરા-૬, ૭ અને ૮ પર આધાર રાખેલ).

(૩) ૨૦૦૫ એસસીસી ઓનલાઈન જીએચુ ૭૪ માં નોંધાયેલ તિલ બહાદુર કુંવર વિરુદ્ધ (શ્રીમતી) દિલુ સાહુ (ફકરા-૧૧, ૧૮, ૨૪ થી ૨૭ પર આધાર રાખેલ).

પ.૧૦ અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મજમુદારે અન્ય કોઈ અને વધુ રજૂઆતો કરી નથી.

વિશ્લેષણ

૬. શરૂઆતમાં જ, હું ભારતનાં સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ દાખલ કરાયેલ અરજી પર વિચાર કરતી વખતે આ કોર્ટની સત્તાની હદ અને મર્યાદા યાદ કરવા માંગીશ, જેના માટે હું ૨૦૧૩ (૯) એસ.સી.સી. ૩૭૪ માં નોંધાયેલ સમીર સુરેશ ગુપ્તા ટીઆર પીઓ હોલ્ડર વિરુદ્ધ રાહુલ કુમાર અગ્રવાલના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લઈશ અને તેના પર આધાર રાખીશ, ઉપરોક્ત ચુકાદાનું સુસંગત અવલોકન નીચે મુજબ છે:—

"[૬] અમારા મતે, વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ કરવાપાત્ર છે કારણ કે સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રીટ પિટિશનનો નિર્ણય કરતી વખતે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદાઓની અવગણના કરવામાં આવી હતી. આ કોર્ટની બે ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચ દ્વારા સૂર્ય દેવ રાય વિરુદ્ધ રામ ચંદર રાય અને અન્ય, ૨૦૦૩ ૬ એસ.સી.સી. ૬૭૫ ના કેસમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા તે અનુચ્છેદ હેઠળ સત્તાના ઉપયોગ માટેના માપદંડોની વિચારણા કરવામાં આવી હતી. મુદ્દાના વિવિધ પાસાઓની વિચારણા કર્યા પછી, બે ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચે નીચેના સિદ્ધાંતો તારવ્યા:

(૧) સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૧૫ માં ૦૧-૦૭-૨૦૦૨ થી અમલમાં આવેલ ૧૯૯૯ ના અધિનિયમ નં. ૪૬

દ્વારા કરાયેલ સુધારો સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને કોઈપણ રીતે અસર કરી શકે નહીં અને કરતો નથી.

(૨) હાઈકોર્ટની તાબાની કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ વચગાળાના હુકમો, કે જેની સામે સિવિલ પ્રોસિજર કોડ સુધારા અધિનિયમ નં. ૪૬/૧૯૯૯ દ્વારા રિવિઝનનો ઉપાય બાકાત રાખવામાં આવ્યો છે, તે છતાં પણ હાઈકોર્ટના સર્ટીઓરારી અને સુપરવાઈઝરી અધિકારક્ષેત્રમાં પડકારવા માટે ખુલ્લા છે અને તેને આધીન રહેશે.

(૩) સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ સર્ટીઓરારી, અધિકારક્ષેત્રની ગંભીર ભૂલો સુધારવા માટે જારી કરવામાં આવે છે, એટલે કે જ્યારે કોઈ તાબાની કોર્ટે (૧) અધિકારક્ષેત્ર વિના કામ કર્યું હોય – એવું અધિકારક્ષેત્ર ધારણ કરીને જે અસ્તિત્વમાં નથી, અથવા (૨) અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદાઓ ઓળંગીને અથવા પાર કરીને તેના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ કર્યું હોય, અથવા (૩) કાયદાની અથવા પ્રક્રિયાના નિયમોની ખુલ્લી અવગણના કરીને અથવા જ્યાં કોઈ પ્રક્રિયા નિર્દિષ્ટ ન

હોય ત્યાં કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ઉદ્ધંધનમાં કામ કર્યું હોય, અને તેના દ્વારા ન્યાય કરવામાં નિષ્ફળ રહી હોય.

(૪) તાબાની કોર્ટોને તેમના અધિકારક્ષેત્રની હદમાં રાખવા માટે સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ સુપરવાઇઝરી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. જ્યારે તાબાની કોર્ટે એવું અધિકારક્ષેત્ર ધારણ કર્યું હોય જે તેની પાસે નથી અથવા એવા અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ હોય જે તેની પાસે છે અથવા ઉપલબ્ધ અધિકારક્ષેત્રનો કોર્ટ દ્વારા એવી રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો હોય જેની કાયદા દ્વારા મંજૂરી નથી અને તેના કારણે ન્યાય કરવામાં નિષ્ફળતા અથવા ગંભીર અન્યાય થયો હોય, ત્યારે હાઇકોર્ટ તેના સુપરવાઇઝરી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે દરમિયાનગીરી કરી શકે છે.

(૫) તે સર્ટીઓરારીની રીટ હોય કે સુપરવાઇઝરી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ હોય, કોઈ પણ હકીકત અથવા કાયદાની માત્ર ભૂલો સુધારવા માટે ઉપલબ્ધ નથી જ્યાં સુધી નીચેની જરૂરિયાતો સંતોષાય નહીં: (૧) ભૂલ કાર્યવાહીમાં સ્પષ્ટ અને દેખીતી હોય જેમ કે જ્યારે તે કાયદાની જોગવાઈઓની સ્પષ્ટ અજ્ઞાનતા અથવા સંપૂર્ણ અવગણના પર

આધારિત હોય, અને (૨) તેના કારણે ગંભીર અન્યાય અથવા ન્યાય કરવામાં ગંભીર નિષ્ફળતા થઈ હોય.

(૬) પેટન્ટ ભૂલ એ એવી ભૂલ છે જે સ્વયંસ્પષ્ટ છે, એટલે કે જેને કોઈપણ લાંબી અથવા જટિલ દલીલ અથવા તર્કની લાંબી પ્રક્રિયા વિના સમજી અથવા દર્શાવી શકાય છે. જ્યાં બે અનુમાનો વ્યાજબી રીતે શક્ય હોય અને તાબાની કોર્ટે એક દષ્ટિકોણ લેવાનું પસંદ કર્યું હોય, ત્યારે તે ભૂલને ગંભીર અથવા પેટન્ટ કહી શકાય નહીં.

(૭) સર્ટીઓરારીની રીટ જારી કરવાની સત્તા અને સુપરવાઈઝરી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ સંયમપૂર્વક અને માત્ર યોગ્ય કેસોમાં જ થવો જોઈએ જ્યાં હાઈકોર્ટનો ન્યાયિક અંતરાત્મા તેને કાર્ય કરવા સૂચવે જેથી ન્યાય કરવામાં ગંભીર નિષ્ફળતા અથવા ગંભીર અન્યાય ન થાય. જ્યારે તાબાની કોર્ટમાં કોઈ દાવો અથવા કાર્યવાહી પડતર હોય અને ભૂલ ભલે સુધારવા લાયક હોય પરંતુ તે કાર્યવાહીના અંતે તેની સામે કરાયેલ અપીલ અથવા રિવિઝનમાં સુધારી શકાય તેવી હોય ત્યારે ઉપરોક્ત બે અધિકારક્ષેત્રમાંથી કોઈપણને લાગુ માંગવામાં આવે ત્યારે કાળજી, સાવધાની અને દૂરદર્શિતા રાખવાની જરૂર છે અને

હાઈકોર્ટના સર્ટીઓરારી અથવા સુપરવાઈઝરી અધિકારક્ષેત્રને લાગુ કરતી પિટિશનને ધ્યાનમાં લેવાથી દાવા અથવા કાર્યવાહીના સરળ પ્રવાહ અને/અથવા ઝડપી નિકાલમાં અવરોધ ઊભો થશે. હાઈકોર્ટ દરમિયાનગીરી કરવા માટે પ્રેરાઈ શકે છે જ્યાં ભૂલ એવી હોય કે, જો તે જ ક્ષણે સુધારવામાં ન આવે, તો તે પછીના તબક્કે સુધારી ન શકાય તેવી બની શકે અને દરમિયાનગીરી કરવાનો ઈનકાર ન્યાયની મજાક ઉડાવવામાં પરિણમી શકે અથવા જ્યાં આવો ઈનકાર પોતે જ કેસને લંબાવવામાં પરિણમશે.

(૮) હાઈકોર્ટ સર્ટીઓરારી અથવા સુપરવાઈઝરી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતા પોતાને અપીલ કોર્ટમાં ફેરવશે નહીં અને પુરાવાની પુનઃઆકારણી અથવા મૂલ્યાંકનમાં સામેલ થશે નહીં અથવા અનુમાનો દોરવામાં થતી ભૂલો સુધારશે નહીં અથવા માત્ર ઔપચારિક અથવા તકનીકી પ્રકારની ભૂલો સુધારશે નહીં.

(૯) વ્યવહારમાં, સર્ટીઓરારીની રીટ જારી કરવાના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટેના માપદંડો અને સુપરવાઈઝરી અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગ માટેના માપદંડો

લગભગ સમાન છે અને ભારતમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા અધિકારક્ષેત્રની વ્યાપકતાએ અંગ્રેજી કોર્ટોથી વિપરીત બે અધિકારક્ષેત્ર વચ્ચેના તફાવતને લગભગ નાબૂદ કરી દીધો છે. સર્ટીઓરારીની રીટ જારી કરવાના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે હાઈકોર્ટ તાબાની કોર્ટોના કૃત્ય, હુકમ અથવા કાર્યવાહીને રદબાતલ અથવા બાજુ પર રાખી શકે છે પરંતુ તેના સ્થાને પોતાનો નિર્ણય મૂકી શકતી નથી. સુપરવાઈઝરી અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં હાઈકોર્ટ તાબાની કોર્ટને ત્યારપછી અથવા નવેસરથી કઈ રીતે કામ કરવું અથવા આગળ વધવું તે અંગે માર્ગદર્શન આપવા માટે માત્ર યોગ્ય નિર્દેશો આપી શકે એટલું જ નહીં, હાઈકોર્ટ યોગ્ય કેસોમાં તાબાની કોર્ટના હુકમને રદ કરવા અથવા તેના સ્થાને એવો હુકમ પાણ કરી શકે છે જેવો કોર્ટે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં કરવો જોઈતો હતો.

૭. શાલિની શ્યામ શેટ્ટી વિરુદ્ધ રાજેન્દ્ર શંકર પાટીલ [(૨૦૧૦) ૮ એસ.સી.સી. ૩૨૯: (૨૦૧૦) ૩ એસ.સી.સી. (સિવિલ) ૩૩૮] માં અન્ય બેન્ચ દ્વારા આ જ પ્રશ્નની વિચારણા કરવામાં

આવી હતી, અને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૩૪૭-૪૮, ફરો ૪૮)

"(એ) સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની પિટિશન એ અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળની પિટિશનથી અલગ છે. આ બંને અનુચ્છેદો હેઠળ હાઈકોર્ટ દ્વારા સત્તાના ઉપયોગની રીત પણ અલગ છે.

(બી) કોઈપણ સંજોગોમાં, અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળની પિટિશનને રીટ પિટિશન કહી શકાય નહીં. હાઈકોર્ટને રીટ અધિકારક્ષેત્ર આપવાનો ઇતિહાસ અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટને સુપરિન્ટેન્ડન્સ સત્તા આપવાના ઇતિહાસથી નોંધપાત્ર રીતે અલગ છે અને તેની ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

(સી) હાઈકોર્ટ, તરત જ, સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ તેની સુપરિન્ટેન્ડન્સ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, તેનાથી તાબાના ટ્રિબ્યુનલ અથવા કોર્ટોના હુકમોમાં દખલ કરી શકે નહીં. ન તો તે, આ સત્તાના ઉપયોગમાં, તાબાની કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલના હુકમો પર અપીલ કોર્ટ તરીકે કામ કરી શકે. એવા કેસોમાં જ્યાં નિવારણનો વૈકલ્પિક વૈધાનિક માર્ગ પૂરો પાડવામાં આવ્યો

હોય, તે પણ હાઈકોર્ટ દ્વારા આ સત્તાના ઉપયોગ પર નિયંત્રણ તરીકે કામ કરશે.

(ડી) હાઈકોર્ટ દ્વારા તેમની સુપરિન્ટેન્ડન્સ સત્તાના ઉપયોગમાં દખલગીરીના માપદંડો આ કોર્ટ દ્વારા વારંવાર નક્કી કરવામાં આવ્યા છે. આ સંદર્ભમાં હાઈકોર્ટે વર્યામ સિંહ [વર્યામ સિંહ વિરુદ્ધ અમરનાથ, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૪ એસ.સી. ૨૧૫] ના કેસમાં આ કોર્ટની બંધારણીય બેન્ચ દ્વારા નક્કી કરાયેલ સિદ્ધાંતો દ્વારા માર્ગદર્શન મેળવવું જોઈએ અને વર્યામ સિંહ [વર્યામ સિંહ વિરુદ્ધ અમરનાથ, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૪ એસ.સી. ૨૧૫] માં નક્કી કરાયેલા સિદ્ધાંતોનું ત્યારપછીની બંધારણીય બેન્ચો અને આ કોર્ટના વિવિધ અન્ય ચુકાદાઓ દ્વારા વારંવાર પાલન કરવામાં આવ્યું છે.

(ઈ) વર્યામ સિંહ [વર્યામ સિંહ વિરુદ્ધ અમરનાથ, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૪ એસ.સી. ૨૧૫] ના રેશિયો મુજબ, જેનું અનુગામી કેસોમાં પાલન કરવામાં આવ્યું છે, હાઈકોર્ટ તેના સુપરિન્ટેન્ડન્સ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં માત્ર તાબાના ટ્રિબ્યુનલ અને કોર્ટોને તેમની સત્તાની મર્યાદામાં રાખવા માટે દખલ કરી શકે છે.

(એફ) એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે કે આવા ટ્રિબ્યુનલ અને કોર્ટ તેમનામાં નિહિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને અને તેમનામાં નિહિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનો ઇનકાર ન કરીને કાયદાનું પાલન કરે.

(જી) (ઈ) અને (એફ) માં દર્શાવેલ પરિસ્થિતિઓ ઉપરાંત, જ્યારે તાબાના ટ્રિબ્યુનલ અને કોર્ટોના હુકમોમાં સ્પષ્ટ વિપરીતતા હોય અથવા જ્યાં ન્યાય કરવામાં ગંભીર અને દેખીતી નિષ્ફળતા થઈ હોય અથવા કુદરતી ન્યાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન થયું હોય ત્યારે હાઈકોર્ટ તેની સુપરિન્ટેન્ડન્સ સત્તાના ઉપયોગમાં દખલ કરી શકે છે.

(એચ) તેની સુપરિન્ટેન્ડન્સ સત્તાના ઉપયોગમાં હાઈકોર્ટ માત્ર કાયદા કે હકીકતની ભૂલો સુધારવા દખલ કરી શકે નહીં અથવા માત્ર એટલા માટે કે તાબાના ટ્રિબ્યુનલ અથવા કોર્ટો દ્વારા લેવાયેલ દષ્ટિકોણ સિવાય અન્ય દષ્ટિકોણ શક્ય છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ ખૂબ જ સંયમપૂર્વક થવો જોઈએ.

(આઈ) અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટની સુપરિન્ટેન્ડન્સ સત્તા કોઈપણ કાનૂન દ્વારા ટૂંકાવી શકાતી નથી. એલ. ચંદ્રા કુમાર

વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા [(૧૯૯૭) ૩ એસ.સી.સી. ૨૬૧: ૧૯૯૭ એસ.સી.સી. (એલ એન્ડ એસ) ૫૭૭] ના કેસમાં આ કોર્ટની બંધારણીય બેન્ચ દ્વારા તેને સંવિધાનના મૂળભૂત માળખાનો ભાગ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી બંધારણીય સુધારા દ્વારા તેમાં ઘટાડો કરવો એ પણ અત્યંત શંકાસ્પદ છે.

(જે) એ સાચું હોઈ શકે છે કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડ (સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૯૯ દ્વારા સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૧૫ જેવી કંઈક અંશે સંબંધિત જોગવાઈનો વૈધાનિક સુધારો અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટની સત્તાની વ્યાપકતાને ઘટાડી શકતો નથી અને ઘટાડતો નથી. તે જ સમયે, એ યાદ રાખવું જોઈએ કે આવો વૈધાનિક સુધારો અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટના સુપરિન્ટેન્ડન્સ અધિકારક્ષેત્રને અનુરૂપ રીતે વિસ્તારતો નથી.

(કે) સત્તા વિવેકાધીન છે અને સમાનતાના સિદ્ધાંત પર તેનો ઉપયોગ થવો જોઈએ. યોગ્ય કેસમાં, સત્તાનો સુઓ મોટો ઉપયોગ થઈ શકે છે.

(એલ) અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટની વ્યાપક અને અબાધિત સત્તાના યોગ્ય મૂલ્યાંકન પર, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે આ અનુચ્છેદનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય હાઈકોર્ટ દ્વારા તેના પ્રદેશમાં ન્યાયના વહીવટ પર કડક વહીવટી અને ન્યાયિક નિયંત્રણ રાખવાનો છે.

(એમ) સુપરિન્ટેન્ડન્સનો ઉદ્દેશ્ય, વહીવટી અને ન્યાયિક બંને રીતે, ન્યાયની સમગ્ર વ્યવસ્થાની કાર્યક્ષમતા, સુગમ અને વ્યવસ્થિત કામગીરી એવી રીતે જાળવવાનો છે કે જેથી તેની બદનામી ન થાય. આ અનુચ્છેદ હેઠળ દખલગીરીની સત્તાને ન્યૂનતમ રાખવી જોઈએ જેથી ન્યાયનું પૈડું અટકી ન જાય અને ન્યાયનો સ્ત્રોત શુદ્ધ અને અપ્રદૂષિત રહે જેથી હાઈકોર્ટના તાબાના ટ્રિબ્યુનલ અને કોર્ટોની કામગીરીમાં લોકોનો વિશ્વાસ જળવાઈ રહે.

(એન) ન્યાયિક દરમિયાનગીરીની આ અનામત અને અપવાદરૂપ સત્તાનો ઉપયોગ માત્ર વ્યક્તિગત કેસોમાં રાહત આપવા માટે થવો જોઈએ નહીં પરંતુ તે વ્યાપક લોકહિતમાં ન્યાયના વહીવટમાં લોકોનો વિશ્વાસ વધારવા તરફ નિર્દેશિત હોવો જોઈએ જ્યારે અનુચ્છેદ ૨૨૬ વ્યક્તિગત ફરિયાદોના

રક્ષણ માટે છે. તેથી, અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળની સત્તા અબાધિત હોઈ શકે છે પરંતુ તેનો ઉપયોગ ઉપર દર્શાવેલ ઉચ્ચ સ્તરની ન્યાયિક શિસ્તને આધીન છે.

(ઓ) આ સત્તાનો અયોગ્ય અને વારંવાર ઉપયોગ વિપરીત પરિણામ લાવશે અને આ અસાધારણ સત્તાની શક્તિ અને જોમ છીનવી લેશે."

ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.

૬.૧ ગાર્મેન્ટ ક્રાફ્ટ વિરુદ્ધ પ્રકાશ ચંદ ગોયલ, (૨૦૨૨) ૪ એસ.સી.સી. ૧૮૧ માં નોંધાયેલા બીજા ચુકાદામાં, ભારતની નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:-

"૧૫. પક્ષકારોના વકીલને સાંભળ્યા પછી, અમારું સ્પષ્ટ મત છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ [પ્રકાશ ચંદ ગોયલ વિરુદ્ધ ગાર્મેન્ટ ક્રાફ્ટ, ૨૦૧૮ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન ડીઈએલ ૧૧૯૪૩] કાયદાની વિરુદ્ધ છે અને અનેક કારણોસર ટકી શકે તેમ નથી, પરંતુ મુખ્યત્વે ભારતનાં સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા મર્યાદિત અધિકારક્ષેત્રમાંથી વિચલન થવાને

કારણે. હાઈકોર્ટ સુપરવાઈઝરી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતા પડકાર હેઠળના નિર્ધારણ જેના પર આધારિત છે તે પુરાવા અથવા હકીકતોની પુનઃઆકારણી કરવા, પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા પ્રથમ અપીલની કોર્ટ તરીકે કામ કરતી નથી. સુપરવાઈઝરી અધિકારક્ષેત્ર એ હકીકતની દરેક ભૂલ અથવા તો કાનૂની ક્ષતિને સુધારવા માટે નથી જ્યારે અંતિમ તારણ ન્યાયી હોય અથવા સમર્થન આપી શકાય તેવું હોય. હાઈકોર્ટે તાબાની કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણયની જગ્યાએ હકીકતો અને નિષ્કર્ષ પર પોતાનો નિર્ણય મૂકવાનો નથી. [સેલિના કોએલ્હો પેરેરા વિરુદ્ધ ઉલ્હાસ મહાબળેશ્વર ખોલકર, (૨૦૧૦) ૧ એસ.સી.સી. ૨૧૭: (૨૦૧૦) ૧ એસ.સી.સી. (સિવિલ) ૬૯] ઉપયોગમાં લેવાયેલ અધિકારક્ષેત્ર એ ફરજમાં ગંભીર ઉપેક્ષા અથવા સ્પષ્ટ દુરુપયોગ, કાયદા અથવા ન્યાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોના ઉદ્વેગનને સુધારવા માટે સુધારાત્મક અધિકારક્ષેત્રની પ્રકૃતિનું છે. અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ યોગ્ય કેસોમાં સંયમપૂર્વક કરવામાં આવે છે, જેમ કે જ્યારે તેને વાજબી ઠેરવવા માટે કોઈ પુરાવા જ ન હોય, અથવા તારણ એટલું વિપરીત હોય કે કોઈ પણ વ્યાજબી વ્યક્તિ સંભવતઃ એવા નિષ્કર્ષ પર ન આવી શકે કે જેના પર કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલ પહોંચી હોય. એ સ્વયંસ્પષ્ટ છે કે ન્યાય કરવામાં

નિષ્ફળતા ન થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે આવી વિવેકાધીન રાહતનો ઉપયોગ થવો જોઈએ.

૧૬. અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળના અધિકારક્ષેત્રની વ્યાપકતા સમજાવતા, આ કોર્ટ એસ્ટ્રેલા રબર વિરુદ્ધ દાસ એસ્ટેટ (પી) લિમિટેડ [એસ્ટ્રેલા રબર વિરુદ્ધ દાસ એસ્ટેટ (પી) લિમિટેડ, (૨૦૦૧) ૮ એસ.સી.સી. ૯૭] ના કેસમાં અવલોકન કર્યું છે: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૧૦૧-૧૦૨, ફકરો ૬)

"૬. ભારતનાં સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટ દ્વારા સત્તા અને અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગની વ્યાપકતા અને મર્યાદા આ કોર્ટના સંખ્યાબંધ નિર્ણયોમાં તપાસવામાં અને સમજાવવામાં આવી છે. આ અનુચ્છેદ હેઠળ સત્તાના ઉપયોગમાં હાઈકોર્ટની એ ફરજ સામેલ છે કે તે તાબાની કોર્ટો અને ટ્રિબ્યુનલોને તેમની સત્તાની મર્યાદામાં રાખે અને એ સુનિશ્ચિત કરે કે તેઓ કાનૂની રીતે અપેક્ષિત અથવા જરૂરી ફરજ બજાવે. હાઈકોર્ટને તાબાની કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદામાં લેવામાં આવેલા તમામ પ્રકારની મુશ્કેલી અથવા ખોટા નિર્ણયોને સુધારવા માટે કોઈ અમર્યાદિત

વિશેષાધિકાર આપવામાં આવ્યો નથી. આ સત્તાનો ઉપયોગ અને કોર્ટો અથવા ટ્રિબ્યુનલોના હુકમોમાં દખલગીરી ફરજની ગંભીર ઉપેક્ષા અને કાયદા અથવા ન્યાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોના સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘનના કેસો પૂરતી મર્યાદિત છે, જ્યાં જો હાઈકોર્ટ દખલ ન કરે, તો ગંભીર અન્યાય સુધાર્યા વિના રહી જાય. એ પણ સુસ્થાપિત છે કે આ અનુચ્છેદ હેઠળ કાર્ય કરતી વખતે હાઈકોર્ટ તેની સત્તાનો ઉપયોગ અપીલ કોર્ટ તરીકે કરી શકે નહીં અથવા તાબાની કોર્ટના ચુકાદાને બદલે પોતાનો ચુકાદો આપીને એવી ભૂલ સુધારી શકે નહીં, જે રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ નથી. હાઈકોર્ટ તાબાની કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલની હકીકતોના તારણોને રદ કરી શકે છે અથવા અવગણી શકે છે, જો તેને વાજબી ઠેરવવા માટે કોઈ પુરાવા જ ન હોય અથવા તારણ એટલું વિપરીત હોય, કે કોઈ વ્યાજબી વ્યક્તિ સંભવતઃ એવા નિષ્કર્ષ પર ન આવી શકે, જે નિષ્કર્ષ પર કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલ પહોંચી હોય." ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.

૬.૨ હવે, હાલની અરજીમાં પ્રસ્તુત મુદ્દા તરફ વળીએ કે સંબંધિત સમયે કોર્ટના બેલીફ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ને યોગ્ય રીતે બજવણી કરવામાં આવી હતી કે

નહીં અને પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્નીને કરવામાં આવેલી નોટિસની બજવણી માન્ય અને અસરકારક બજવણી ગણી શકાય કે નહીં?

૬.૩ તે નિર્વિવાદ છે કે બેલીફે ૧૫.૦૯.૨૦૦૭ ના રોજ અરજદાર – પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્નીને નોટિસ બજાવી હતી, બેલીફનો રિપોર્ટ હાલની અરજીના પૃષ્ઠ-૨૮૧/એ (એનેક્સર-ક્યૂ કલેક્ટિવલી) પર ઉપલબ્ધ છે. બેલીફના રિપોર્ટનું વાંચન સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે બેલીફ દાવાની નોટિસ બજાવવા માટે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ના સ્થળે ગયા હતા અને તે સમયે, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્ની બેલીફને મળી હતી અને તેમને જાણ કરી હતી કે તેમના પતિ ઘરની બહાર ગયા છે. બેલીફે તેમને દાવાના સમન્સની નોટિસ તેમજ દાવા-અરજીની નકલ સ્વીકારવા જાણ કરી હતી જેના માટે તેમણે તે સ્વીકારવાની સંમતિ દર્શાવી હતી. એ નિર્વિવાદ છે કે સમન્સની નોટિસની બજવણી એટલે કે ૧૫.૦૯.૨૦૦૯ થી જુલાઈ, ૨૦૨૪ સુધી, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ એ દાવામાં હાજર ન થવાનું પસંદ કર્યું. તેથી, વાદગ્રસ્ત અરજી દાખલ કરવામાં લગભગ ૧૬ વર્ષનો વિલંબ થયો હતો જેના દ્વારા, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ તેમનો લેખિત જવાબ દાખલ કરવાનો, વાદીની ઉલટતપાસ કરવાનો, પુરાવા રજૂ કરવાનો વગેરે અધિકાર ફરી ખોલવા માંગે છે. આમ, દાવા-અરજીની નકલ તેમજ દાવાના સમન્સ પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્નીને બજવવામાં આવ્યા હતા.

૬.૪ જ્યાં સુધી અરજદારના વિદ્વાન વકીલની અન્ય દલીલનો સવાલ છે કે, મુદ્દાઓ ઘડ્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ને બીજી નોટિસ બજાવવી જોઈતી હતી, એકવાર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા મેટરને એકતરફી ચલાવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હોય અને અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આ કોર્ટ સમક્ષ કોઈ સ્પષ્ટ ફરજિયાત જોગવાઈ દર્શાવવામાં આવી ન હોય, આવી દલીલ સ્વીકારવાની જરૂર નથી, ખાસ કરીને જ્યારે આટલા વર્ષો (૧૬ વર્ષ) સુધી, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ એ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર થવાની તસ્દી લીધી ન હોય.

૬.૫ વધુમાં, એ બહુ આશ્ચર્યજનક છે કે પ્રશ્નવાળો દાવો અને પ્રતિવાદી નં. ૧૩ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ દાવો સિવિલ કોર્ટ, સાણંદ સમક્ષ પડતર હોવા છતાં, તેમના દ્વારા દાખલ કરાયેલ દાવામાં હાજર રહેલ અરજદારના વિદ્વાન વકીલ તેને નોંધી શક્યા નહીં, પરંતુ અચાનક તેમના ધ્યાનમાં આવ્યું કે પ્રશ્નવાળો દાવો પડતર છે જે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ચુકાદાના તબક્કે પહોંચ્યો છે. પ્રતિવાદી નં. ૧૩ અને તેમના વકીલનું આ વર્તન ઘણું બધું કહી જાય છે અને તેનાથી કોર્ટ પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની અરજ સ્વીકારી શકે નહીં, કારણ કે તેમનું કૃત્ય શુદ્ધબુદ્ધિથી કરેલ નથી.

૬.૬ આ તબક્કે, અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલોનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે, સી.પી.સી. ના ઓર્ડર ૫ નિયમ ૧૫ નો સંદર્ભ લેવો અને તેના પર આધાર રાખવો યોગ્ય છે, જે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:—

"૧૫. જ્યાં બજવણી પ્રતિવાદીના પરિવારના પુખ્ત સભ્ય પર થઈ શકે છે. જ્યારે કોઈ દાવામાં પ્રતિવાદી તેના નિવાસસ્થાને સમન્સની બજવણી કરવાના સમયે ગેરહાજર હોય અને વ્યાજબી સમયમાં તેના નિવાસસ્થાને મળી આવવાની કોઈ શક્યતા ન હોય અને તેના વતી સમન્સની બજવણી સ્વીકારવાની સત્તા ધરાવતો કોઈ એજન્ટ ન હોય, ત્યારે તેની સાથે રહેતા પરિવારના કોઈપણ પુખ્ત સભ્ય, પછી તે પુરુષ હોય કે સ્ત્રી, પર બજવણી કરી શકાય છે. સ્પષ્ટીકરણ. —આ નિયમના અર્થમાં નોકર એ પરિવારનો સભ્ય નથી."

૬.૭ ઉપરોક્ત જોગવાઈનું સાદું વાંચન સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે સમન્સની બજવણી પ્રતિવાદીના પરિવારના પુખ્ત સભ્ય પર કરી શકાય છે, જે તેની સાથે રહેતા હોય, જોકે જ્યારે પ્રતિવાદી વ્યાજબી સમયમાં નિવાસસ્થાને મળી આવવાની કોઈ શક્યતા ન હોય ત્યારે. પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ, જોગવાઈનું વાંચન બે

આકસ્મિકતાઓ દર્શાવે છે જેમાં સમન્સની બજવણી પ્રતિવાદીના પરિવારના સભ્ય પર કરી શકાય છે એટલે કે (૧) વ્યાજબી સમયમાં તેના નિવાસસ્થાને મળી આવવાની કોઈ શક્યતા ન હોય અને (૨) તેના વતી સમન્સની બજવણી સ્વીકારવાની સત્તા ધરાવતો કોઈ એજન્ટ ન હોય. જ્યાં સુધી પ્રથમ આકસ્મિકતાનો સવાલ છે, તે દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર આધારિત હશે અને તે બેલીફના વર્તન અથવા જો કોઈ ટૂંકો અભિપ્રાય લખીને તે અસરના સંતોષ પર પણ આધારિત હશે. જ્યાં સુધી એજન્ટનો સવાલ છે, તે સામાન્ય રીતે એવા કેસમાં લાગુ પડે છે જ્યાં પ્રતિવાદી કોઈ કાનૂની વ્યક્તિ હોય જેમ કે કંપની/પેઢી/ટ્રસ્ટ/રાજ્યની સંસ્થા અને કોઈ વ્યક્તિગત ન હોય.

૬.૮ હાલના કેસનો જ્યાં સુધી સવાલ છે, બેલીફનો રિપોર્ટ દર્શાવે છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્નીએ જાણ કરી છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ઘરની બહાર ગયા છે અને જ્યારે તેણે તેને સમન્સ/દાવા-અરજીની નોટિસની બજવણી વિશે જાણ કરી, ત્યારે તેણે તે સ્વીકારવાની સંમતિ દર્શાવી છે. હકીકતોની આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્નીને નોટિસ બજવવામાં આવી હતી. આમ, જ્યારે બેલીફે તેના રિપોર્ટમાં ઉપર મુજબ નોંધ્યું છે અને હકીકતની ઉક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્નીને સમન્સની નોટિસ બજાવી છે, તે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ પર નોટિસની માન્ય બજવણી સમાન ગણાશે.

૬.૯ મારા મતે, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ પર સમન્સની બજવણી એ માન્ય બજવણી છે અને સી.પી.સી. ની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ નથી. અરજદારના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મજમુદાર દ્વારા જે ચુકાદાઓ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે તેમને કોઈ મદદ કરશે નહીં કારણ કે આ કેસની હકીકતો હાલના કેસ સમાન અથવા અનુરૂપ નથી. આ તમામ ચુકાદાઓ માત્ર સમજાવટનું મૂલ્ય ધરાવે છે અને આ કોર્ટ માટે બંધનકર્તા નથી.

૬.૧૦ રાકેશ કુમાર જૈન (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, પ્રતિવાદીની પત્નીએ નોટિસ સ્વીકારવાનો ઈનકાર કયો છે અને એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે બેલીફે તેના રિપોર્ટમાં એવું નોંધ્યું નથી કે પત્નીએ તેને જાણ કરી છે કે સાંજ સુધી પ્રતિવાદી પાછા આવવાની કોઈ શક્યતા નથી. તેમ છતાં, પ્રતિવાદીના ઘર પર સમન્સ ચો ટાડવામાં આવ્યા હતા. તેથી, તે કેસની ખાસ હકીકતો અને સંજોગોમાં, અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટે, પ્રતિવાદીને સમન્સ ન બજ્યા હોવા અંગેની પ્રતિવાદીની રજૂઆત સ્વીકારી હતી. જ્યારે, હાલના કેસમાં, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્ની દ્વારા સ્પેરછાએ સમન્સ સ્વીકારવામાં આવ્યા છે જે તેમને યોગ્ય રીતે બજવવામાં આવ્યા હતા.

૬.૧૧ અઝહર અલી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં પણ પ્રતિવાદી નં. ૧ અને ૨ સગા ભાઈઓ હોવા છતાં સાથે રહેતા ન હતા અને પ્રતિવાદી નં. ૧ ના સમન્સની બજવણી પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા બજવવામાં આવી હતી, જેને ગૌહાટી હાઈકોર્ટ દ્વારા સી.પી.સી. ના ઓર્ડર ૫ નિયમ ૧૫ મુજબ બિન-બજવણી ગણવામાં આવી છે. જ્યારે, હાલના કેસમાં, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ નો એવો કેસ નથી કે જ્યારે પત્નીએ નોટિસ મેળવી ત્યારે તે તેમની સાથે રહેતી ન હતી.

૬.૧૨ તિલ બહાદુર કુંવર (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, કેસની હકીકતો પરથી એવું જણાય છે કે, બેલીફના રિપોર્ટ પરથી એવું જણાતું નથી કે ખરેખર પ્રતિવાદીની પત્નીએ સમન્સ/નોટિસ મેળવ્યા છે કે કેમ, જે હાઈકોર્ટ દ્વારા ફરરા-૨૬ માં નોંધવામાં આવ્યું છે. હાલના કેસમાં, ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ અથવા આ કોર્ટ સમક્ષ આવી કોઈ દલીલ કરવામાં આવી નથી.

૬.૧૩ આમ, કેસની ઉપરોક્ત હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ને જ્યારે નોટિસ બજવવામાં આવી, જોકે કુટુંબના સભ્ય હોવાના નાતે તેમની પત્ની મારફતે બજવવામાં આવી, ત્યારે તેમને પ્રશ્નવાળા દાવાની નોટિસ બજવવામાં આવી હોવાનું ગણી શકાય અને જો તેઓ આટલા

સાવધ હોત, તો તેઓ દાવામાં હાજર થઈ શક્યા હોત અને તેની સામે લડી શક્યા હોત.

૬.૧૪ આ તબક્કે, એવું પણ અવલોકન કરવું જરૂરી છે કે શરૂઆતમાં સિવિલ કોર્ટ, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) સમક્ષ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જે વર્ષ ૨૦૧૭ માં સિવિલ કોર્ટ, સાણંદમાં તબદીલ કરવામાં આવ્યો હતો અને સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૮૬/૨૦૧૭ (જૂનો નં. ૩૮૦/૨૦૦૯) નું કેસ સ્ટેટસ દર્શાવશે કે ટ્રાન્સફરી કોર્ટ દ્વારા ફરીથી નવી નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી, જે પ્રતિવાદીઓ પર બજાવવામાં આવી હોવાનું જણાય છે. આ હકીકતની પુષ્ટિ ટ્રાન્સફરી કોર્ટ દ્વારા આંક ૫ – ઇન્જંક્શન અરજી (એનેક્સર-ઝેડ) હેઠળ પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૯.૧૧.૨૦૨૩ ના હુકમના ફકરા-૨ ના વાંચન પરથી થઈ શકે છે.

૬.૧૫ ભલે જે હોય તે, એ માનવું મુશ્કેલ છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ પ્રશ્નવાળો દાવો ચુકાદાના તબક્કે પહોંચે ત્યાં સુધી તેની પડતર સ્થિતિ વિશે બિલકુલ વાકેફ ન હતા. એ માનવું મુશ્કેલ છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની પત્નીએ આ તમામ ૧૬ વર્ષો સુધી તેમને પ્રશ્નવાળા દાવા વિશે જાણ કરી નહીં હોય. પ્રતિવાદી નં. ૧૩ દ્વારા લેખિત જવાબ દાખલ કરવામાં લગભગ ૧૬ વર્ષનો વિલંબ થયો હશે જેને માફ

કરવા માટે વાદગ્રસ્ત અરજીમાં વિનંતી પણ કરવામાં આવી નથી કારણ કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ એ તેમની અરજીમાં પ્રશ્નવાળા દાવાની તેમની જાણની તારીખનો અનુકૂળતા મુજબ અને ચતુરાઈપૂર્વક ઉદ્દેખ કર્યો નથી. પ્રતિવાદી નં. ૧૩ દ્વારા આટલા લાંબા સમય સુધી કોર્ટનો સંપર્ક ન કરવા માટે કોઈ પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. કાયદાની સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ મુજબ, જ્યારે દાવાનો પક્ષકાર સમગ્ર કાર્યવાહી દરમિયાન આગસુ, બેદરકાર અને નિષ્ક્રિય રહે છે, ત્યારે તેની તરફેણમાં કોઈ ઉદારતા દર્શાવવી જોઈએ નહીં.

૬.૧૬ પ્રતિવાદી નં. ૧૩ એ વાદગ્રસ્ત અરજીમાં એ જાહેર કર્યું નથી કે તેમને પ્રશ્નવાળા દાવાની પડતર સ્થિતિ વિશે ક્યારે જાણ થઈ, જે દર્શાવે છે કે વાદગ્રસ્ત અરજી શુદ્ધબુદ્ધિથી કરેલ નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ વાદગ્રસ્ત હુકમમાં અવલોકન કરાયેલ પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ના વર્તનમાં કોઈ ખામી શોધી શકાય નહીં તે હકીકતના પ્રકાશમાં કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ એ પ્રશ્નવાળા દાવા વિશેની તેમની જાણની તારીખ જાહેર કરી નથી. એ સાચું છે કે હાલની અરજીના ફરાર-૪૩ માં, અરજદાર – પ્રતિવાદી નં. ૧૩ એ એવું જણાવીને પ્રશ્નવાળા દાવાની જાણની હકીકત આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે જ્યારે તેમના વકીલ તેમના ઉપરોક્ત દાવાની સ્થિતિ ચકાસી રહ્યા હતા, તે સમયે, અરજદારના વકીલને પ્રશ્નવાળા દાવા વિશે જાણ થઈ. પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ની જાણની તારીખના સંબંધમાં

વાદગ્રસ્ત અરજીમાં જોવા મળતી ખામીને ઢાંકવા સિવાય આ કથન બીજું કંઈ નથી. હાલની અરજીના ફકરા-૪૩ માં કરવામાં આવેલ કથન અસ્પષ્ટ છે, કારણ કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ના વકીલને જાણ થવાની વાસ્તવિક તારીખ સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવવામાં આવી નથી.

૬.૧૭ આ તબક્કે, એટકોમ ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ વિરુદ્ધ વાય. એ. યુનાવાલા એન્ડ કો. અને અન્ય, ૨૦૧૮ લો સૂટ (એસસી) ૪૮૧ માં નોંધાયેલ કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લેવો અને તેના પર આધાર રાખવો લાભદાયી છે, જેમાં ફકરા નં. ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬ અને ૧૭ માં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે:-

"૧૩. અમે એ આધાર પર આગળ વધીશું કે વર્ષ ૧૯૯૯ ના સૂટ નં. ૪૮૭૦ માં સમન્સની બજવાણી માત્ર વર્ષ ૨૦૦૯ માં જ કરવામાં આવી હતી. આ સંદર્ભમાં, એ જણાવી શકાય કે આ દાવામાં, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા ૧૬ માર્ચ, ૨૦૦૨ ના રોજ બચાવ કરવાની બિનશરતી પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. સમાન હુકમ દ્વારા, ત્રણેય દાવાઓની સુનાવણી એકસાથે કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. તેથી, દાવામાં વકાલતનામું પણ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને કોર્ટ સમક્ષ નિયત તારીખો પર,

સામાવાળાઓ વર્ષ ૧૯૯૯ ના સૂટ નં. ૪૮૭૦ વિશે પણ જાણકારી ધરાવતા હોવાથી હાજર થઈ રહ્યા હતા. દેખીતી રીતે, સામાવાળાઓએ હાજરી નોંધાવ્યા પછી અને બચાવ કરવાની પરવાનગી આપવા માટે અરજી દાખલ કર્યા પછી આ બચાવ કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. આમ, દાવાના સમન્સ સામાવાળાઓને બજવવામાં આવ્યા હતા, જોકે, ૧૯૦૮ ના સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર XXXVII ના નિયમ ૨ માં નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ પરિશિષ્ટ બી ના ફોર્મ ૪ માં. બની શકે કે, ત્યારબાદ, સામાવાળાઓને સમન્સની રીટ ફરીથી બજવવામાં આવી ન હોય. જોકે, કોઈ પણ સંજોગોમાં, આ સમન્સની બજવણી વર્ષ ૨૦૦૯ માં કરવામાં આવી હતી. તેથી, સામાવાળાઓની એ જવાબદારી હતી કે તેઓ એ દર્શાવે કે તેમને કઈ રીતે લેખિત જવાબ દાખલ કરતા અટકાવવામાં આવ્યા હતા.

૧૪. એ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે ૧૯૦૮ ના સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર VIII નિયમ ૧ ની જોગવાઈઓ મુજબ, પ્રતિવાદી સમન્સ બજવણીની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર તેના બચાવનો લેખિત જવાબ રજૂ કરવા બંધાયેલ છે. તેમાંની શરત કોર્ટને પૂરતા કારણોસર સમન્સ બજવણીની તારીખથી નેવું દિવસ સુધીનો સમયગાળો લંબાવવા સક્ષમ બનાવે છે. ૧૯૦૮ ના

સિવિલ પ્રોસિજર કોડનો ઓર્ડર VIII નિયમ ૧ નીચે મુજબ
વાંચવામાં આવે છે:

"૧. લેખિત જવાબ. પ્રતિવાદી, તેના પર સમન્સ બજવાણીની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર, તેના બચાવનો લેખિત જવાબ રજૂ કરશે: શરત એ છે કે જ્યાં પ્રતિવાદી ત્રીસ દિવસની ઉક્ત મુદતની અંદર લેખિત જવાબ દાખલ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો તેને કોર્ટ દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા અન્ય કોઈ દિવસે તે દાખલ કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે, જેના કારણે લેખિતમાં નોંધવાના રહેશે, પરંતુ જે સમન્સ બજવાણીની તારીખથી નેવું દિવસથી મોડું હોવું જોઈએ નહીં."

૧૫. અસંખ્ય કેસોમાં આ કોર્ટ સમક્ષ આ જોગવાઈ અર્થઘટન માટે આવી છે. નિઃશંકપણે, "નેવું દિવસથી મોડું ન હોવું જોઈએ" શબ્દો તે સમય પછી લેખિત જવાબ સ્વીકારવાની કોર્ટની સત્તા છીનવી લેતા નથી અને એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જોગવાઈની પ્રકૃતિ પ્રક્રિયાગત છે અને તે મૂળ કાયદાનો ભાગ નથી. તે જ સમયે, આ કોર્ટે એવો પણ આદેશ આપ્યો છે કે માત્ર અપવાદરૂપ

મુશ્કેલ કેસોમાં જ સમય લંબાવી શકાય છે. અમે સેલમ એડવોકેટ બાર એસોસિએશન, તમિલનાડુ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, (૨૦૦૫) ૬ એસ.સી.સી. ૩૪૪ ના કેસમાંથી નીચેની ચર્ચા ટાંકવા માંગીએ છીએ:

"૨૧....ઓર્ડર ૮ નિયમ ૧૦ માં એવો કોઈ પ્રતિબંધ નથી કે નેવું દિવસ વીતી ગયા પછી, વધુ સમય આપી શકાય નહીં. કોર્ટ પાસે "તેને યોગ્ય લાગે તેવો દાવા સંબંધિત હુકમ કરવા" ની વ્યાપક સત્તા છે. તેથી, એ સ્પષ્ટ છે કે લેખિત જવાબ દાખલ કરવા માટે ૯૦ દિવસની ઉપલી મર્યાદા પૂરી પાડતી ઓર્ડર ૮ નિયમ ૧ ની જોગવાઈ નિર્દેશાત્મક છે. આમ કહ્યા પછી, અમે એ સ્પષ્ટ કરવા માંગીએ છીએ કે લેખિત જવાબ દાખલ કરવાનો સમય લંબાવવાનો હુકમ નિયમિતપણે કરી શકાય નહીં. માત્ર અપવાદરૂપ મુશ્કેલ કેસોમાં જ સમય લંબાવી શકાય છે. સમય લંબાવતી વખતે, એ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે ધારાસભાએ ૯૦ દિવસની ઉપલી સમયમર્યાદા નક્કી કરી છે. સમય લંબાવવાના કોર્ટના વિવેકાધિકારનો એટલો વારંવાર અને નિયમિતપણે ઉપયોગ થવો જોઈએ નહીં કે જેથી ઓર્ડર ૮ નિયમ ૧ દ્વારા નક્કી કરવામા આવેલો સમયગાળો રદબાતલ થઈ જાય."

૧૬. આવી પરિસ્થિતિમાં, ત્રીસ દિવસની અંદર લેખિત જવાબ દાખલ ન કરવા માટેનું વ્યાજબી કારણ રજૂ કરવાની અને સંતોષકારક રીતે સાબિત કરવાની પ્રતિવાદી પરની જવાબદારી ઉચ્ચ સ્તરની હોય છે. જ્યારે આ એક જરૂરિયાત હોય, ત્યારે શું માત્ર એ કારણસર કે વર્ષ ૨૦૦૯ સુધી સમન્સની રીટ બજાવવામાં આવી ન હતી તેના કારણે વર્ષ ૨૦૦૯ થી ગણતરી કરવામાં આવે તો પણ ૫ વર્ષથી વધુના વિલંબને માફ કરવાનું આ કોઈ કારણ બની શકે?"

૬.૧૮ નિતિન મહાદેવ જવાલા અને અન્ય વિરુદ્ધ ભાસ્કર મહાદેવ મુટકે ૨૦૨૪ લો સૂટ (એસસી) ૧૦૬૨ માં નોંધાયેલ કેસમાં, વધુ ચોક્કસ રીતે ફક્ત- ૪, ૬ અને ૭ માં જે નીચે મુજબ છે:-

"૪. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી જણાય છે કે પ્રતિવાદીઓ સમયસર પોતાનો લેખિત જવાબ દાખલ કરવામાં નિષ્ફળ જતાં લેખિત જવાબ દાખલ કરવાનો તબક્કો બંધ કરવામાં આવ્યો હતો.

ત્યારબાદ ૪ વર્ષથી વધુ સમયગાળા પછી લેખિત જવાબ દાખલ કરવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટની પરવાનગી માંગવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદીઓને તેમનો લેખિત જવાબ દાખલ કરવાની પરવાનગી આપી. ૪ વર્ષના સમયગાળા પછી લેખિત જવાબ દાખલ કરવાની પરવાનગી આપતા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમથી અસંતુષ્ટ વાદીએ તેને પડકાર્યો. હાઈકોર્ટે પિટિશન મંજૂર કરી અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ રદ કર્યો.

XXXXXX

૬. અમે અમુક સમયગાળા દરમિયાન જોયું છે કે પક્ષકારોમાં વકીલ પર સમગ્ર દોષારોપણ કરવાની વૃત્તિ વધી રહી છે. માત્ર એટલું જ નહીં, અમે એવા કેસો જોયા છે જ્યાં સંબંધિત વકીલે તેના અસીલ(લો)ની તરફેણમાં સોગંદનામું દાખલ કરીને એમ કહ્યું છે કે તે કેટલાક અંગત કારણો/મુશ્કેલીઓને લીધે કાર્યવાહીમાં હાજરી આપી શક્યો ન હતો, જેનાથી પક્ષકારને વિલંબ માફ કરાવવામાં સરળતા રહે.

૭. જો આપણે એક ક્ષણ માટે એવું માની પણ લઈએ કે સંબંધિત વકીલ બેદરકાર અથવા ગફલતવાળો હતો, તો આ, પોતાનામાં જ,

લાંબા અને અસાધારણ વિલંબને માફ કરવાનું કારણ બની શકે નહીં કારણ કે પક્ષકાર પોતાની જ અધિકારો પ્રત્યે જાગૃત રહેવાની ફરજ ધરાવે છે અને તેના કહેવા પર શરૂ કરાયેલ કોર્ટમાં પડતર ન્યાયિક કાર્યવાહી વિશે પણ એટલો જ જાગૃત રહેવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે."

૬.૧૯ આ તમામ હકીકતો, કાયદાની જોગવાઈઓ અને ઉપર ચર્ચા કરાયેલા ચુકાદાઓનો રેશિયો માત્ર એક જ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જાય છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧૩ સંબંધિત સમયે તેમના પર નોટિસ બજવવામાં આવી હોવા છતાં આ તમામ વર્ષો દરમિયાન આળસુ, બેદરકાર અને મૌન રહ્યા છે. વાદગ્રસ્ત અરજી પણ કોઈપણ ભૌતિક વિગતોથી વંચિત છે, સંપૂર્ણ હકીકતો જાહેર કરતી નથી, શુદ્ધબુદ્ધિથી કરેલ નથી, પ્રશ્નવાળા દાવાની પડતર સ્થિતિ સંબંધમાં પ્રતિવાદી નં. ૧૩ ને જાણ થવાની તારીખ જાહેર ન હોવાથી, તેને પ્રશ્નવાળા દાવાના અંતિમ તબક્કે દાખલ કરવામાં આવેલ છે, તેથી તેને નામંજૂર કરવી જરૂરી છે.

નિષ્કર્ષ

૭. આમ, કેસની ઉપરોક્ત હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, હું ટ્રાયલ કોર્ટ સાથે સંપૂર્ણ સંમત છું. આ કોર્ટેને વાદગ્રસ્ત અરજી નામંજૂર કરતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલી કાયદાની કોઈ ગંભીર ભૂલ અને/અથવા કોઈ અધિકારક્ષેત્રીય ભૂલ જણાતી નથી. ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરતી વખતે કોઈ વિપરીતતા, મનસ્વીપણું અને કોઈ ભૂલભરેલું અવલોકન કર્યું નથી, તેથી આ કોર્ટ ભારતનાં સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે વાદગ્રસ્ત હુકમમાં દખલ કરવા માંગતી નથી.

૮. ઉપરોક્ત ચર્ચાઓ, કારણો અને અવલોકનોના નિષ્કર્ષરૂપે, આ હાલની અરજીમાં કોઈ ગુણદોષ નથી અને તેને કાઢી નાખવાપાત્ર છે. હાલની અરજી આથી કાઢી નાખવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી..

સહી/—

(મૌલિક જે. શેલત, ન્યાયમૂર્તિ)

સલીમ/

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====
==

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.